

Fransa ve Türkiye'nin Yabancı Dil Eğitimi Politikaları* **

Foreign Language Policies of France and Turkey

Rıfat GÜNDAY¹

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fransız Dili Eğitimi
Anabilim Dalı, rgunday@omu.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 26.07.2021

Yayına Kabul Tarihi: 01.11.2021

ÖZ

Çalışmanın amacı, Fransızca ve Türkçenin diğer ülkelerin eğitim programlarında yabancı dil olarak okutulması ile Fransa ve Türkiye'nin eğitim programlarında yer verdikleri yabancı diller açısından Fransa ve Türkiye'nin dil politikalarını iki ana başlık altında karşılaştırmalı olarak incelemektir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi modeline uygun yürütülmüştür. Birçok ülke, Fransızcaya eğitim dili veya yabancı dil olarak eğitim programlarında yer vermektedir. Fransa, Fransızcanın dünyanın birçok yerinde okutulmasına yönelik politikalar izlemektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkçenin yurt dışında yayılmasına yönelik bir politikası bulunmamaktaydı. Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise Türkçenin başka ülkelerde okutulmasına yönelik faaliyetler son çeyrek yüzyılda gelişme gösterir. Fransız eğitim sisteminde yabancı dil eğitimi ortaokul ve liselerde 1883, ilkokul programlarında 1954 yılında yer almaya başlar. Osmanlı İmparatorluğu döneminde yabancı dil eğitiminden önce yabancı dille eğitime yer verildiği görülmektedir ve 1868 yılında Galatasaray Sultanisi'nin açılması ile orta dereceli okullarda yabancı dille eğitim başlar. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra ortaokul ve liselerde, 1997 yılından itibaren ilkokulda yabancı dil eğitimine başlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dil politikaları, Yabancı dil eğitimi, Programlar, Dil çeşitliliği.

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the language policies of France and Turkey comparatively under two main headings: the teaching of French and Turkish as a foreign language in the education programs of other countries, and the foreign languages that France and Turkey include

---

***Alıntılama:** Günday, R. (2022). Fransa ve Türkiye'nin yabancı dil eğitimi politikaları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, GEFAD-YABDİLSEM*, 181-216.

**Bu çalışma, 28-30 Haziran 2021 tarihinde Gazi Üniversitesi tarafından düzenlenen 1.Uluslararası Yabancı Dil Eğitimi Sempozyumu'nda (YABDİLSEM) bildiri olarak sunulmuştur.

in their education programs. The study was carried out in accordance with the document analysis model, based on the qualitative research methods. Many countries include French as a language of instruction or as a foreign language in their education programs. France follows policies for the teaching of French in many parts of the world. The Ottoman Empire did not have a policy regarding the spread of Turkish abroad. In the course of the Republic of Turkey, the activities aiming the teaching of Turkish in other countries have developed in the last quarter of the century. In the French education system, foreign language education began to take place in secondary and high schools in 1883, and in primary school programs in 1954. It is seen that education with foreign language was given place before foreign language education during the Ottoman Empire period, and with the opening of Galatasaray Sultani in 1868, foreign language education begins in secondary schools. After the establishment of the Republic of Turkey, foreign language education began in secondary schools and high schools, and since 1997, it has also started in primary schools.

Key Words: *Language policies, Foreign language education, Curriculum, Language varieties.*

GİRİŞ

Dünyada bir güç olma hedefi olan devletler izledikleri politikalar doğrultusunda, bir yandan kendi resmi dilini başka ülkelerde yaygınlaştırmaya çalışırken, diğer yandan da kendi ülkesinde eğitimini vereceği yabancı dillerin planlamasını yapmaktadır. Devletlerin dil politikaları, devletin ideolojisi ve izlediği siyasal politikalarla yakından ilintilidir. Bu doğrultuda hükümetler, uluslararası ilişkiler bağlamında kendi ülkesinin resmi dilini yayma konusunda ne tür çaba göstereceğini ve yine bu doğrultuda hangi dillerin ülkelerinde yabancı dil eğitimi kapsamında okutulacağını planlamalarını yapmak durumundadırlar. Bu durum, dil planlaması doğrultusunda sürdürülen dil eğitimi olarak da değerlendirilebilir.

Dil politikasının tarihçesine bakıldığında ilk olarak 1959'larda "dil planlaması" kavramıyla ortaya çıktığı görülmektedir (Szulmanjster-Celnikier, 1996). Bunda özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası göçlerin önemli bir etken olduğu söylenebilir. Yoğun göçler, yabancı dil sorununun özellikle gelişmiş ülkelerde acilen ele alınmasına neden olmuştur.

McCarty dil politikasını "karmaşık bir sosyokültürel süreç, iktidar ilişkilerinin aracılık ettiği insan etkileşimi, müzakere ve üretim biçimleri, bu süreçlerdeki 'politika' dil

düzenleme güçlerinin meşru ve gayri meşru dil biçimleri ve kullanımları hakkında örnek oluşturan kararlarını ifade etme ve böylece dil durumlarını ve kullanımlarını yönetme yolları" (2011, s. 8) şeklinde tanımlamaktadır. Dil politikalarının belirlenmesinde, ülkelerin uluslararası arenadaki gücü, kültür ve medeniyet tarihindeki yeri, ikili ilişkiler ve komşuluk ilişkileri gibi etmenler rol oynamaktadır.

Küresel, bölgesel veya ülkeler arası ikili ilişkilerdeki gelişmeler doğrultusunda çok sık ve kısa sürede olmasa da ülkelerin dil politikalarında değişikliğe gittiği görülmektedir. Örneğin; Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda Fransızca yabancı dil olarak yaygın bir şekilde okutulurken, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizce çok hızlı bir şekilde okul programlarında yaygınlaşmaya başlamıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Fransa ve Türkiye'nin dil politikalarını iki ana başlık altında karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu ana amaç doğrultusunda çalışmada ilk olarak Fransızca ve Türkçenin diğer ülkelerin eğitim programlarında yabancı dil olarak okutulması, ardından da Fransa ve Türkiye'nin eğitim programlarında yer verdikleri yabancı dillerin durumu irdelenmektedir. Bu bağlamda Fransa ve Türkiye'de modern dillerin eğitimi devlet politikaları bağlamında incelenmiş, ilkokul, ortaokul ve lise programları karşılaştırılmıştır.

Problem Cümlesi

Fransa ve Türkiye'nin yabancı dil eğitiminde izlediği politikalar nelerdir? Söz konusu ülkelerin devlet başkanlarından millî eğitim bakanlarına, devlet adamları kendi ulusal dillerini diğer ülkelerde yayma konusunda ne tür çaba ve çalışmalar içerisindeyler? Ülke içerisinde eğitimine yer verilen yabancı diller belirlenirken hangi ölçütler dikkate alınmaktadır? Yabancı dillerin okullara konulması bir planlama dâhilinde mi gerçekleştirilmektedir? İki ülkenin yabancı dillerin eğitimi bağlamında çok dilliliğe yaklaşımları nasıldır?

Alt Problemler

Fransızcanın yabancı dil olarak diğer ülkelerin eğitim programlarındaki yeri nedir?

Türkçenin yabancı dil olarak diğer ülkelerin eğitim programlarındaki yeri nedir?

Fransa'da okullarda kaç yabancı dil eğitimi yer almaktadır ve yabancı dil olarak eğitimi verilen dil çeşitliliği durumu nasıldır?

Türkiye'de okullarda kaç yabancı dil eğitimi yer almaktadır ve yabancı dil olarak eğitimi verilen dil çeşitliliği durumu nasıldır?

YÖNTEM**Araştırmanın Modeli**

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi modeline dayalı bir araştırmadır. Doküman analizi Yıldırım & Şimşek tarafından "Araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (2005, s. 187) şeklinde tanımlanmaktadır.

Araştırmanın Evreni

Çalışma, Fransızca ve Türkçenin dünyada yabancı dil olarak okutulması ile Fransa ve Türkiye'deki ilkokuldan lise sona kadar devlet okullarında verilen yabancı dil eğitimleri üzerine yürütülen politikaları kapsamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma, yazılı materyallerin analizi olduğu için, araştırmada kullanılan veriler, doküman taraması yoluyla elde edilmiştir. Bu kapsamda iki ülkenin müfredat programları ile yerli ve yabancı kaynaklar incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, araştırma problemi ve alt problemler çerçevesinde yorumlanıp karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilmektedir.

Sınırlılıkları

Çalışma, Fransa'nın Fransızca'yı ve Türkiye'nin de Türkçeyi özellikle yabancı dil olarak yayma faaliyetleri ile ülke içerisinde ilköğretimden lise sona kadar resmi okul programlarındaki yabancı dil eğitimi ile sınırlıdır. Üniversitelerde verilen eğitim çalışmanın kapsamı içerisinde yer almamaktadır. Bölgesel diller, azınlık okulları da çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Bu makale, araştırma sürecinde herhangi bir canlıdan herhangi bir yolla veri elde edilmediğinden dolayı etik kurul iznine gerekli olmayan makaleler kategorisinde yer almaktadır.

BULGULAR**Fransızca ve Türkçeyi Başka Ülkelerde Yaygınlaştırma Politikaları***Dünyada Konuşulan Diller Arasında Fransızca ve Türkçenin Yeri*

Dillerin konuşan sayısına göre sıralanmalarında bir kaynaktan diğerine değişiklikler gözükülebilmektedir. Verilen rakamların yıldan yıla da değişiklik gösterdiği bir gerçektir. Dünyada dillerin kullanımına ve özellikle de ikinci/yabancı dil olarak öğrenimine ilişkin veriler arasında farklılıklar olması nedeniyle güvenilirlikleri üzerine soru işareti olmakla birlikte Fransızcanın dünya dilleri arasındaki yerine bakılacak olursa, en çok konuşulan diller sıralamasında genellikle 5 ile 10. sıra aralığında gösterilmektedir. Fransızca konuşan kişi sayısı 267-300 milyon arasında verilmektedir. Türkçe ise en çok konuşulan diller sıralamasında 15 ile 20. sıra aralığında gösterilmekte, konuşan sayısı da 85-90 milyon olarak verilmektedir. Oysa bugün Türkiye içerisinde Türkçe konuşanların sayısının 83 milyona ulaştığı bilinmektedir. Öte yandan Türkiye dışında kalan Türk Cumhuriyetlerinin kullandıkları Türk lehçelerinin bu kaynaklar tarafından Türkçe konuşan sayısına katılmadığı anlaşılmaktadır. Bu ülkeler de ilave edildiğinde Türkçenin

daha üst sıralarda yer aldığı bir gerçektir. Wikipedia'nın dünyadaki diller sıralaması aşağıdaki tabloda yer almaktadır (<https://fr.wikipedia.org>):

Tablo 1. Dünyada Konuşan Sayısına Göre Dillerin Sıralanışı

Sıra	Dil	Anadili	Sıra	Yabancı/İkinci Dil	Sıra	Toplam
1	İngilizce	369,7 milyon	3	898,4 milyon	1	1,268 milyar
2	Çince	921,5 milyon	1	198,7 milyon	4	1,120 milyar
3	Hintçe	342,0 milyon	4	295,3 milyon	2	637,3 milyon
4	İspanyolca	463,0 milyon	2	74,2 milyon	9	537,9 milyon
5	Fransızca	77,3 milyon	15	199,3 milyon	3	276,6 milyon
6	Arapça	274,0 milyon	-	-	-	274,0 milyon
7	Bengalce	228,5 milyon	5	36,8 milyon	13	265,2 milyon
8	Rusça	153,6 milyon	7	104,3 milyon	6	258,0 milyon
9	Portekizce	227,9 milyon	6	24,2 milyon	15	252,2 milyon
10	Endazence	43,6 milyon	24	155,4 milyon	5	199,0 milyon
17	Türkçe	79,4 milyon	13	5,7 milyon	20	85,2 milyon

Tablodaki veriler, dünyada yabancı dil ya da ikinci dil olarak en çok İngilizce öğrenildiğini, İngilizceyi anadili olarak öğrenenlerin sayısı 369,7 milyon iken, yabancı dil ya da ikinci dil olarak öğrenenlerin sayısının 898,4 milyona ulaştığını ortaya koymaktadır. İngilizceyi yabancı/ikinci dil olarak öğrenenlerin sayısı yaklaşık iki buçuk kat (%243) daha fazladır. Fransızca da anadili kullanıcısı sayısına oranla yabancı/ikinci dil olarak öğrenen sayısının çok yüksek olduğu bir dil olarak tabloda yer almaktadır. 77,3 milyon anadili öğrenenine karşın, 199,3 milyon kişi Fransızca'yı yabancı dil veya ikinci dil olarak öğrenmektedir. Fransızca'yı yabancı/ikinci dil olarak öğrenenlerin sayısı iki buçuk kattan (%257) daha fazladır. Yabancı veya ikinci dil olarak en çok öğrenilen diller arasında İngilizce ve Hintçeden sonra Fransızca 3.sırada yer almasına karşın, anadili kullanıcısı sayısına göre yabancı/ikinci dil olarak kullanım oranına bakıldığında Fransızca ilk sıradadır. Türkçeyi 79,4 (Türkiye'de 84) milyon kişi anadili olarak kullanırken, 5,7 milyon kişi yabancı dil ya da ikinci dil olarak öğreniyor konumundadır. Türkçeyi anadili olarak kullananlara oranla yabancı dil olarak öğrenenlerin sayısının oldukça az olduğu (%13,9) görülmektedir. Türkçe yabancı dil olarak öğrenilen diller sıralamasında 20. sıradadır. Tabloda bir başka dikkat çeken rakam ise Türkçe anadili konuşan sayısının Fransızca anadili konuşan sayısından fazla olmasıdır. Türkçe konuşanlar açısından güncel rakamlar daha yüksektir.

Dünyadaki diller üzerine faaliyet gösteren “ethnologue” sitesi 2021 yılı rakamlarına göre ilk 10 sıradaki diller ile Türkçenin sıralamasına bakıldığında bazı değişiklikler görülmektedir.

Tablo 2. Ethnologue Sitesi 2021 Yılı Rakamlarına Göre Dillerin Durumu
(<https://www.ethnologue.com>)

Sıra	Dil	Konuşan Sayısı
1	İngilizce	1,348 milyar
2	Çince	1,120 milyar
3	Hintçe	600 milyon
4	İspanyolca	543 milyon
5	Arapça	274 milyon
6	Bengalce	268 milyon
7	Fransızca	267 milyon
8	Rusça	258 milyon
9	Portekizce	258 milyon
10	Urduca	230 milyon
16	Türkçe	88 milyon

Fransızca 267 milyon konuşan sayısı ile 7. sırada yer almakta, Türkçe ise 88 milyon konuşan ile 16. sırada bulunmaktadır. Güncel rakamlara göre Fransızca konuşan sayısında 9,6 milyonluk bir düşüş, Türkçe konuşan sayısında ise 2,8 milyonluk bir artış dikkat çekmektedir.

Dillerin konuşuldukları ülke sayısına göre bir değerlendirme yapıldığında Fransızcanın 3. sırada, Türkçenin de 12. sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3. Dillerin Konuşulduğu Ülke Sayısına Göre Sıralamaları (Uzun, 2012, s. 119)

Sıra	Dil	Ana ülke	Toplam ülke
1	İngilizce	İngiltere	101
2	Arapça	Suudi Arabistan	59
3	Fransızca	Fransa	51
4	Çince	Çin	33
5	İspanyolca	İspanya	31
6	Farsça	İran	29
7	Almanca	Almanya	18
8	Rusça	Rusya Federasyonu	16
9	Malayca	Malezya	13
10	Portekizce	Portekiz	11
11	İtalyanca	İtalya	10
12	Türkçe	Türkiye	8

Fransızca, 51 ülkede konuşulan bir dil olarak İngilizce ve Arapçadan sonra 3. sırada, bir başka deyişle ilk üçte yer almaktadır. Türkçe ise 8 ülkeyle sınırlıdır. Bu sayı ancak başka ülkelerde Türkçeyi yabancı dil veya eğitim dili olarak yaygınlaştırmakla artabilir. Bugün İngilizce tüm dünyada yaygın olarak konuşulan bir dil olmakla birlikte Fransızca da hâlâ dünyanın birçok coğrafyasında konuşulmaktadır.

Fransa'nın Politikaları

Fransızcanın önemli bir dil olarak varlık göstermesi 13. yüzyıla dayanır. Kilisenin gücünü azaltıp devletin gücünü artırma hedefi doğrultusunda Latince'den uzaklaşıp Fransızca üzerine odaklanılır. 13. yüzyıldan itibaren krallık noterleri Fransızca yazmaya başlarlar. 14 ve 16. yüzyıllar arasında yavaş yavaş Latince'den uzaklaşıp krallık işlerinde yönetim dili olarak Fransızca empoze edilir. 1539 yılında Kral 1. François tarafından Villers-Cotterêts Kararnamesinin ilan edilmesiyle Fransızca resmi dil statüsü kazanır. Fransa'da Fransızcanın yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların temeline bakıldığında sadece devletin değil aynı zamanda sanatçı ve edebiyatçılar başta olmak üzere bütün entelektüel grupların bu amaca yönelik çaba sarf ettiği görülmektedir. Bu hedef doğrultusunda 1634 yılında Fransız Akademisi kurulur ve 1635'te Kardinal Richelieu tarafından resmi bir hüviyet kazandırılır. 29 Ocak 1635 yılında dönemin Fransa Kralı

XIII. Louis tarafından Fransız Akademisinin misyonu Fransız dilini standartlaştırarak sanat ve bilim dili hâline getirmek olarak belirtilmektedir.

Fransa'nın dilini ve kültürünü ülke dışında yayma politikasının geçmişine bakıldığında, çalışmalarına 19. yüzyılda başladığı görülmektedir. Özellikle sanayi devrimi ve sömürge döneminde Fransız devleti gittiği her yere devlet dili Fransızca'yı da götürmüştür. Dünyanın farklı bölgelerindeki birçok ülkede okullar açarak oralarda Fransızca eğitimi verilmesini sağlamıştır. Dil kültür ilişkisi bağlamında diliyle birlikte kültürünü de söz konusu coğrafyalara taşımış ve benimsetmiştir. Bugün dünyanın birçok bölgesinde anadili Fransızca olan millet ya da topluluklar dışında, çeşitli ülke ya da toplumlar Fransızca'yı ya resmî dil ya da yabancı dil olarak kullanmaktadırlar. Buna en çarpıcı örnekler özellikle Afrika kıtasında gösterilebilir. Tunus, Cezayir ve Fas gibi Arap ülkeleri Fransızca'yı eğitimden sanata, devlet işlerinden toplumsal yaşama çok yaygın olarak kullanmaktadırlar. Söz konusu ülkelerde Fransızca eğitim dili veya yabancı dil olarak okutulmaktadır. Eğitim dili olarak sürdürülmesinde Fransa'nın söz konusu ülkelerde açtığı okullar da önemli bir etken olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'de yabancı dil olarak Fransızca'yı okutan okulların yanında Fransızca eğitim veren liselerinde geçmişten günümüze varlıklarını sürdürdükleri bir gerçektir.

Günümüzde de Fransa, Fransızcanın dünyanın birçok yerinde yaygın olarak okutulmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Fransız dilinin yayılması hedefi doğrultusunda Fransa'nın Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı öncelikli Fransız diplomasisi yürütmektedir. Ülkenin resmi kaynaklarına (<https://www.diplomatie.gouv.fr>) göre, 1988 yılından itibaren 20 Mart tarihi Uluslararası Frankofoni Günü ilan edilmiştir. Devlet ve hükümet nezdinde 88 ülke üye ya da gözlemci statüsünde Uluslararası Frankofoni Organizasyonunda yer almaktadır. 2020 verilerine göre bütün kıtalardan 33 ülkede toplam 300 milyon kullanıcısı olduğu belirtilen Fransızca konuşucularının dayanışma, değerleri paylaşma, farklılıklara rağmen birlikte yaşama, kültürel iş birliği ve kültürlerarası iletişim becerilerini geliştirme hedefleri doğrultusunda bir güç oluşturmaları planlanmıştır. Organizasyona dâhil olan ülke ve Fransızca konuşan sayısında yıldan yıla artış olduğu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda Uluslararası

Frankofoni Organizasyonu ve birçok ülke, Fransız dili ve Frankofoni Haftası düzenlemektedir. Fransız hükûmeti ve çeşitli ülkelerdeki elçilik, konsolosluk ve kültür merkezleri bu etkinlikleri desteklemektedirler.

Fransa Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı Fransızcanın yayılması ve yabancılara öğretilmesi konusunda çaba göstermektedir. Fransız kamu kurumları da Avrupa Birliği vatandaşı dışında kalan ve göçmen statüsü de dâhil olmak üzere çeşitli nedenlerle Fransa'da ikamet etmek durumunda olan insanların Fransızca'yı yabancı dil olarak öğrenmelerini öncelikli bir görev olarak değerlendirmektedirler. Fransa'ya her yıl yüz binden fazla yabancı gelmektedir ve bunun önemli kısmını üniversite eğitimi için gelen yabancı öğrenciler oluşturmaktadır. Bunlar da çeşitli kurslara katılarak Fransızca öğrenmek durumundadırlar.

Fransızcanın dünyada en çok kullanılan beşinci dil olduğu belirtilmektedir. Fransızcanın yaygın olarak kullanıldığı ülkeler ise sırayla Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Fransa, Cezayir, Fas ve Fildişi Sahili'dir. Hintçenin ikinci dil olarak kullanılması dikkate alınmayıp, dünyada yabancı dil olarak İngilizcenin ardından ikinci sırada en çok kullanılan dilin Fransızca olduğu vurgulanmaktadır (<https://www.diplomatie.gouv.fr>). Birleşmiş Milletler, Nato, Unesco, Dünya Ticaret Örgütü, Avrupa Birliği, Afrika Birliği, Avrupa Komisyonu, Avrupa Uzay Ajansı, Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Ceza Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, İnterpol, Uluslararası Olimpiyat Komitesi gibi küresel örgütlerde Fransızcanın önemli yeri olan bir dil olduğu görülmektedir (Angelo, 2019). Birçok uluslararası belge İngilizce ve Fransızca oluşturulmaktadır. Fransa devleti çeşitli uluslararası kurumlarda Fransızcanın yer alması konusunda sürekli çaba harcamaktadır. Fransa diğer ülkelerle ikili veya çoklu ilişkilerde özellikle devlet erkânı eliyle Fransızcanın kullanımına özen göstermektedir. Fransızcanın tüm dünyada yaygınlaşması Fransa'nın uluslararası stratejisi olarak ön planda tutulmaktadır. Böylece Fransa, Fransızca kullanan ya da konuşan ülkeler olarak dünyada politik bir güç olma çabası içerisinde. Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, 20 Mart 2018 tarihinde Uluslararası Frankofoni Günü dolayısıyla Paris'te yaptığı

açıklamada Fransız devletinin nihai hedefinin Fransızca'yı dünya dili yapmak olduğunu vurgulamıştır.

Fransa Fransızca'yı yayma çalışmalarını özellikle aşağıdaki kurum ve kuruluşlar aracılığı ile sürdürmeyi planlamaktadır (<https://www.diplomatie.gouv.fr>):

88 devlet veya hükûmet nezdinde üye veya gözlemci statüsüyle yer aldığı Uluslararası Frankofoni Organizasyonu,

Frankofoni Üniversite Ajansı (AUF), TV5 Monde, Uluslararası Frankofon Belediyeler Birliği (AIMF), Senghor Üniversitesi.

Frankofoni Parlamenter Asamblesi (APF)

16 Kurumsal Frankofoni Ağı

Sürekli bakanlar konferansları (CONFEJES, CONFEMEN)

Hükûmetler dışı organizasyonlar kapsamında Frankofoni konferansı (OING)

Hükûmetler dışı organizasyonlar kapsamında 2020 yılında dünyada 127 organizasyon gerçekleştirildiği belirtilmektedir.

Türkiye'nin Politikaları

Türkçeye verilen önem konusuna bir göz attığımızda Beylikler döneminde özellikle Karamanoğlu Mehmet Bey ve Yunus Emre gibi devlet adamı ve aydınların Türkçenin kullanımı ve yaygınlaştırılması yönünde çaba harcadıkları görülmektedir. Bu konuda 13 Mayıs 1277 tarihinde Karamanoğlu Mehmet Bey "Bugünden sonra divanda, dergâhta, çargâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır." şeklinde ferman yayınladı. Tarihe bakıldığında aslında Türkçenin devlet dili oluşu ile ilgili politika geliştirmenin Fransızca'ya göre çok daha eskiye dayandığı bir gerçektir. Zira Fransızca ancak 1539 yılında Kral I.François tarafından ilan edilen Villers-Cotterêts Kararnamesi ile resmî dil statüsü kazanır. 13. yüzyılda yaşadığı bilinen ve Tasavvuf Edebiyatının önemli şahsiyetleri arasında kabul edilen Yunus Emre de Türkçenin gelişimi ve yaygınlaştırılması konusunda önemli rol oynamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde imparatorluğun son yıllarına kadar Türkçenin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik ne devlet adamları ve ne de entelektüel çevrelerce önemli bir çaba harcanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet işlerinde ve sarayda Osmanlıca kullanılmakla birlikte, imparatorluğun sınırları içerisinde farklı diller de kullanılmaktaydı. Sarayda kullanılan Osmanlıca ile Anadolu'da halkın kullandığı Türkçe arasında fark bulunmaktaydı. Entelektüel çevrelerde ise Arapça ve Farsçanın daha öncelikli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Fransa, Tunus, Cezayir ve Fas gibi ülkelerde 100 yıla yakın bir hâkimiyet göstermesine karşın Fransızca'yı buralarda ikinci bir dil olarak yaygınlaştırırken, 500 yıla yakın süre buralarda hâkimiyet kurmasına ve aynı dini inanca sahip olmalarına karşın Osmanlı İmparatorluğu Türkçeyi götürmemiştir. Bu durum sadece buralarla da sınırlı değildir, Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortadoğu'daki Arap coğrafyası veya Balkanlardaki topluluklara da Türkçeyi benimsetme konusunda bir politika geliştirmedeği görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda, üniter devlet politikası doğrultusunda dil politikasına da önem verildiği görülmektedir. Bu kapsamda temelde okur-yazarlığın ve dolaylı olarak da Türkçenin hızlı bir şekilde yaygınlaştırılması hedefi doğrultusunda önce 1 Kasım 1928'de Latin esasından alınan harfler, Türk dilinin özelliklerini belirten işaretlere de yer verilmek suretiyle "Türk Harfleri" adıyla 1353 Sayılı Kanunla kabul edilmiştir. Daha sonra Türk dilini geliştirme ve yaygınlaştırma amacı doğrultusunda Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dil Kurumu kurulmuştur. Fransa'daki Fransız Akademisine benzer bir kurum olan Türk Dil Kurumunun yaklaşık üç asır (297 yıl) sonra kurulması Türkçeye verilen önem konusunda oldukça manidar gözükmektedir.

Türkçenin başka ülkelerde yaygınlaştırılması konusuna gelince, bu konuda özellikle son çeyrek yüzyılda önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik ilk girişim Ankara Üniversitesinin 1984 yılında kurduğu TÖMER ile başlamıştır. Yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla kurulan ilk kurum "Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER)"dir. 1989 yılından itibaren Türkçe dışında İngilizce, Fransızca ve Almanca öğretimine de başlayan TÖMER, günümüzde bunlara İspanyolca, Portekizce,

İtalyanca, Rusça, Bulgarca, Çince, Arapça, Korece, Farsça ve Osmanlı Türkçesi gibi dilleri de eklemiştir. Misyonundaki değişikliğe paralel olarak 2011 yılında adı da “Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi” olarak değiştirilmiştir. Yurt dışından Türkiye’ye gelen yabancılar Ankara Üniversitesi tarafından ilk olarak Ankara’da, daha sonra bazı diğer illerde kurulan bu kurum aracılığı ile yabancı dil olarak Türkçeyi öğreniyorlardı. Günümüzde birçok üniversite, farklı adlar altında benzer merkezleri kurarak özellikle YÖS sınavı aracılığı ile Türkiye’de üniversite eğitimi görmek isteyen öğrencilere yabancı dil olarak Türkçe eğitimi olanağı sunmaktadırlar.

Bu kapsamda yürütülen çalışmalardan bir diğeri de Yunus Emre Enstitüsünün kurulmasıdır. 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kurulmuş bir kamu vakfı olan Yunus Emre Vakfına bağlı kurulan Yunus Emre Enstitüsü; yurt dışında Türk dilini ve kültürünü tanıtmak amacıyla 2009 yılında kurulmuştur. Güncel duruma bakıldığında Yunus Emre Enstitüsü 40 üzerinde ülkede 50’den fazla merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerde her düzey ve yaşta isteyen herkese Türkçe öğretimi sunulmaktadır. Bu ülke ve merkezlerden bazıları şunlardır: Türkiye-Ankara, ABD- Washington DC, Almanya-Berlin, Köln, Belçika-Brüksel, Fransa-Paris, Arnavutluk-İşkodra, Tiran, Fas-Rabat, Güney Afrika-Johannesburg, Japonya-Tokyo, Kazakistan-Nur Sultan. Enstitü, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik düzenlediği dil kurs programları sonucunda kursiyerlerin başarı durumuna göre dil sertifikası vermektedir. Türkçe öğretimi kursları, Avrupa Konseyi Ortak Dil Kriterleri ve dil seviyeleri dikkate alınarak sürdürülmektedir. Kurslar çocuk-genç ve yetişkinler olmak üzere iki kategori temeline dayandırılmaktadır. Yunus Emre Enstitüsü yurt dışında kurduğu merkezlerde eğitim ve öğretim çalışmalarının yanı sıra kültürel ve sanatsal faaliyetler de yürütmektedir. Her ne kadar bu merkezler birer okul kurumu olmayıp dil kursları niteliğinde olsalar da Yunus Emre Enstitüsü yurt dışında hem Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesine yönelik talep artışında önemli rol oynamakta, hem de Türkçenin seçmeli yabancı dil olarak farklı ülkelerin resmî okul müfredatlarında yer alması yönünde çaba sarf etmektedir. Buna örnek vermek gerekirse Bosna Hersek’te Eğitim Bakanlıkları ile yapılan iş birliği

sonucunda Türkçe seçmeli yabancı dil olarak resmî müfredat olarak konulmuştur. Bir diğer örnek de Gürcistan'dır. Bu ülkede de seçmeli ikinci yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yer verilmektedir (<https://www.turkceogretimi.com>). Yunus Emre Enstitüsü YÖS ile Türkiye'ye gelen öğrencilerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmeleri konusunda TÖMER dil merkezleri ile iş birliği içinde yürütmektedir. Yunus Emre Merkezlerinde düzenlenen yabancı dil olarak Türkçe dil kurs programları ve sertifikaları, Fransa'nın elçilik ve konsoloslğunun bulunduğu tüm ülkelerde Fransız Kültür Merkezi aracılığı ile sürdürdüğü Fransızca yabancı dil programlarıyla benzer nitelikte olduğu söylenebilir.

Yurt dışında Türkçeyi ve Türk kültürünü tanıtmak temel amaçları arasında yer alan kurumlardan bir diğeri de Türkiye Maarif Vakfı okullarıdır. Türkiye Maarif Vakfı, 17.06.2016 tarih ve 6721 sayılı kanun ile kurulmuştur. Yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Millî Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur. Türkiye Maarif Vakfı, birçok ülkede okul öncesinden liseye her düzeyde eğitim faaliyeti yürütmek amacıyla kurulmuştur. 2020 yılı verilerine göre, Türkiye Maarif Vakfı'nın 43 ülkede toplam 332 okulu bulunmaktadır. 2023 hedefleri Birleşmiş Milletlere üye 193 ülkenin yarısında okul açmak olarak belirtilmektedir. 'Türkçeye değer' sloganıyla yola çıkan vakıf, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı hazırladıktan sonra, okul öncesinden liseye kadar, dört kademedeki Türkçenin yabancı dil olarak okutulması amacıyla Türkçe ders kitabı hazırlama projesi başlatmıştır (<https://turkiyemaarif.org>).

Türkiye Maarif Okulları, Fransa'nın 19. yüzyıldan itibaren devlet eliyle Osmanlı İmparatorluğu da dâhil dünyanın birçok yerinde açtığı okullarla benzer şekilde yapılanmaktadır denilebilir. Sonuç olarak çok geç de olsa Türkiye Cumhuriyeti'nin de farklı kurum ve kuruluşlar aracılığı ile Türkçeyi yabancı dil olarak yaygınlaştırma hedefine yönelik çabalarını her geçen gün artırarak sürdürdüğü görülmektedir. Türkçenin ve Türk kültürünün tanıtılmasına yönelik bu çalışmalar, sadece Türkiye'nin diğer ülkelerle iletişim ve iş birliğinin artmasında rol oynamakla kalmayıp, geleceğin güçlü ülkesi olma hedefine ulaşmasında da etkin rol oynayacaktır.

Farklı Ülke Dillerini Fransa ve Türkiye’de Öğretme Politikaları

Avrupa Birliği’nin/Konseynin Çok Dillilik Politikaları ve Dil Kriterleri

Fransa Avrupa Birliği’ne üye bir ülkedir, Türkiye de Avrupa Birliği ile müzakere süreci yürüten ülke konumundadır. Bu nedenle Avrupa Birliği’nin Avrupa Konseyi ile paralel yürüttüğü yabancı dil eğitimi politikalarını kısaca incelemek uygun olacaktır. Avrupa Birliği’nin eğitim politikalarına yönelik en dikkat çeken konuların başında çok dillilik ve çok kültürlülük politikası gelmektedir. Zira bu politika Avrupa Birliği’nin temel felsefesini oluşturan farklılıkta birlik hedefine hizmet etmektedir. Böylece iş birliği olanaklarının ve ortak yaşam anlayışının daha güçlü bir şekilde gelişeceği öngörülmektedir. Bu amaca yönelik olarak AB, zorunlu eğitim sürecinde erken yaşta itibaren en az iki yabancı dilin öğretilmesi politikasını benimsemektedir. 2001 yılının Avrupa Diller Yılı ilan edilmesi, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği’nin dil çeşitliliğine ve yabancı dil eğitimine verdiği önemi gösteren bir politikanın sonucudur.

Ortak Başvuru Metninde çok dillik hem birey hem de toplum açısından değerlendirilmektedir. “Birey bağlamında’ çok dillilik, bir dizi dilin bilinmesi ya da bir toplumda aynı anda farklı dillerin kullanılması anlamına gelen ‘sosyal bağlamda’ çok dillilikten farklıdır. Sosyal bağlamda çok dillilik okul ya da eğitim kurumlarında öğrenciye sunulacak yabancı dil bilgisinin çeşitlendirilmesi, öğrencinin birden fazla yabancı dil bilmeye yönlendirilmesi ya da uluslararası iletişimde İngilizcenin baskın rolünün sınırlandırılması yoluyla kazanılabilir. Buna karşın birey bağlamında çok dillilik, yerel dil dışındaki toplumların dillerine kadar okulda veya doğrudan deneyimle de kazanılabilir.” (OBM, 2007, s. 3).

Avrupa Birliği’nin yabancı dil politikalarının amaç ve hedeflerini birkaç maddede özetlemek gerekirse (OBM, 2007, s. 2-3):

- 1) Avrupa’daki dil ve kültür çeşitliliğinin, zengin mirasının korunması ve geliştirilmesi,
- 2) Avrupalıların birbirleriyle dilsel ve kültürel sınırlar arasında iletişim kurabilmeleri amacını gerçekleştirerek, çok dilli ve çok kültürlü Avrupa ihtiyacını karşılama,

- 3) Yoğunlaşan uluslararası hareketliliğin ve yakın iş birliğinin doğurabileceği sorunlara karşı tüm Avrupa'yı sadece eğitim, kültür ve bilim bağlamında değil, ticaret ve sanayi bağlamında da hazırlama,
- 4) Daha etkili uluslararası iletişim ve iş birliğini arttırma,
- 5) Çok dilliliğin benimsenmesi,
- 6) Programlarda dil çeşitliliğinin artırılması,
- 7) Erken yaştan başlayarak lise sona kadar en az iki yabancı dilin öğrenilmesi,
- 8) Yabancı dil eğitiminin özendirilmesi,
- 9) Ortak Başvuru Metni'nde belirlenen ölçütlere göre yabancı dil eğitiminin yürütülmesi,
- 10) Yabancı dilin sosyal ortamlarda kullanılmasına dayalı ve kültürlerarası iletişim becerisinin geliştirilmesi hedefine uygun öğretilmesi/öğrenilmesi.

Avrupa Birliği, Avrupa kurumlarında İngilizcenin yaygınlığının aşırı artmasının ülkelerin demografik, politik ve ekonomik gerçeğine uygun olmadığına dikkat çekmektedir. “Avrupa Birliği son yıllarda İngilizcenin birçok alanda tek dil olarak egemenliğine karşı çok dilli ve çok kültürlü Avrupa Yurttaşlığı kavramını savunmaktadır. Bu düşünce Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları ile de güçlendirilmiştir.” (Ceylan & Yorulmaz, 2010, s. 119). Ayrıca, uluslararası ekonomik rekabet kapsamında bazı meslek ve alanlar için birçok dili bilmenin bir zorunluluk olduğu, dünya dili olarak adlandırılrsa da bazen İngilizce bilmenin yetersiz kaldığı vurgulanmaktadır (Bailly,2010, s. 1).

AB'nin politikaları üye ülkelere tavsiye niteliğinde olup ülkelerin hukuken bunlara uyma zorunluluğu bulunmamaktadır (Kılıç, 2009, s. 528). Beacco ve Messin (2010, s. 96)'e göre yurttaşlarına eğitimde dil çeşitliliğini sunmak devletin görevleri arasında bulunmaktadır. Fransa ve Almanya farklı dillere okul programlarında yer verilmesi konusunda öncü rol oynamaktadırlar. Özellikle de İngilizce dışında diğer Avrupa ve dünya dillerinin öğretilmesi ve öğrenilmesi teşvik edilmektedir. Okul programlarında

Fransızca, Almanca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Arapça, Rusça, Çince gibi dillere yer verilmesi önerilmektedir.

Fransa'nın Çok Dillilik Politikaları

Fransa'da sadece hükümet değil, aynı zamanda senato da yabancı dil eğitimi ile ilgili politikalar geliştirmektedir. Bu politikalar kapsamında yabancı dil eğitimi farklılaştırmak için öneriler sunmaktadır (<https://www.senat.fr>). Ülke gençlerine çeşitli dil seçenekleri sunarak özellikle uzun vadede onların farklı dillerde dil becerilerinin geliştirilmesi istenmektedir. Birçok dili öğrenerek başka kültürlerle açık olmaları ve ülke sınırlarının dışında başkaları ile iletişim kurma kapasitelerini geliştirmeleri arzulanmaktadır. Bu çerçevede bilgi ve iletişim teknolojilerinin de yabancı dil eğitiminde kullanılması önerilmektedir.

İlkokuldan liseye, öğrencilere sunulan yabancı dil sayısı ve çeşitliliğinin artırılması istenmektedir. Yabancı dil eğitiminde dillerin tercihinin mutlaka velilere ve öğrencilere bırakılması öngörülmektedir. Bunun içinde ilkokul dâhil her okulda en az iki yabancı dil seçeneğinin öğrencilere sunulması önerilmektedir. Ortaokulda (kolejde) zorunlu ikinci yabancı dil eğitiminin programlarda yer alması, lise programlarında ise buna üçüncü yabancı dil seçeneğinin eklenmesi söz konusudur. Yabancı dil bilmenin önemi ve Fransa eğitim programlarında farklı dillere yer verilmesi konusunda hem eğitim kurumlarının hem de medyanın destek vermesi beklenmektedir. Çok dilliliğin sağlayacağı faydalar konusunda milli eğitim müdürleri, milli eğitim müfettişleri, kurum müdürleri, eğitim sendikaları, veliler ve diğer eğitim aktörlerinin bilgilendirilmeleri istenmektedir. Farklı dilleri bilmenin avantajları konusunda özellikle okul idarecilerin öğrencileri bilinçlendirilmeleri önerilmektedir.

Senato, önceliğin dünyada yaygın olarak kullanılan dil olan İngilizcenin aksine Almanca, İspanyolca, Rusça, Arapça ve Portekizce gibi dillere verilmesini tavsiye etmektedir. Yabancı dil eğitiminde okutulacak dil seçeneklerini bölgesel bağlamda planlamanın bölgenin kalkınması açısından daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Bunun için de yabancı dil eğitiminde bölgesel dil politikası izlemek gerektiği

vurgulanmaktadır. Bölgesel dil politikaları bağlamında özellikle komşu ülkelerin diline yabancı dil olarak yer verilmesi önemli bulunmaktadır. Bu politikaları belirlerken devlet kurumları yanında ticaret odalarından turizmde faaliyet gösteren şirketlere, birçok sivil kuruluşun da görüşlerinin alınmasının önemine dikkat çekilmektedir. Gereksinimler doğrultusunda planlamaların yapılması önerilmektedir.

Fransa farklı amaçlar için yabancı dil eğitiminde çok dillilik ve çok kültürlülük politikasını desteklemektedir:

- 1) İngilizce dışındaki dillerin de tanınmasını teşvik etmek; Fransızca, İspanyolca, Almanca gibi dilleri rakip olarak öne çıkarmak,
- 2) Diğer dilleri konuşan insanlarla İngilizceye gereksinim duymaksızın doğrudan ülkelerinin dilinde iletişim kurabilmek.

Fransa, uluslararası ve ikili ilişkiler ile çok dillilik ve çok kültürlülük hedefleri doğrultusunda birçok farklı dili ülke eğitim programlarında yabancı dil olarak seçme olanağı sunmaktadır. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin çok dillilik yaklaşımını benimsediği görülmektedir. Fransa'nın yabancı dil eğitimi politikalarındaki temel hedef, sadece bugünün gereksinimlerini düşünmeyip geleceğe yönelik planlamalar ve değerlendirmeler ışığında sunulan dil çeşitliliğini artırmaktır. Böylece başta Avrupa olmak üzere, uluslararası düzeyde iş birliğinin artırılmasına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Fransa uluslararası ilişkilerini geliştirmenin ve güçlü devlet olma yolunda ilerlemesinin bir yandan kendi dilini başka ülkelerde yaygınlaştırmak, diğer yandan da farklı ülkelerin dillerini yurttaşlarına sunmakla ve onların birden fazla dilleri bilerek yetişmeleri ile bağıntılı olduğuna inanmaktadır.

Fransa başta ticaret olmak üzere ilişkilerde dillerin önemli rol oynadığını öne sürerek, yabancı dil eğitimde sadece İngilizceye ağırlık verilmesinin sağlıklı bir yaklaşım olmadığını belirtmektedir (Beacco&Messin, 2010, s. 100). Tek yönlü ve anglofon merkezli bir küreselleşmeye karşıdır ve bunun için çok dillilik politikalarını desteklemektedir. Dili öğrenilen ülkelerin kültürlerini de öğrenerek, çok kültürlülüğün artmasına ve kültürler arası iletişim becerisinin gelişmesine katkıda bulunulacağı

düşünülmektedir. Mümkün olduğu ölçüde Fransız öğrencilerin küçük yaştan itibaren farklı ülke yurttaşları ile doğrudan iletişim kurmaları istenmektedir. Fransa'nın yabancı dil eğitimi politikalarının nihai hedefleri, ülkenin ulaşmayı hedeflediği kültürel, ekonomik ve siyasi vizyonla bağıntılıdır.

Türkiye'nin Çok Dillilik Politikaları

Cumhuriyet Döneminde hükümetler yabancı dil eğitiminin Millî Eğitim Müfredatındaki yeriyle ilgili pek bir değişikliğe gitmemişlerdir. Bununla birlikte 1940'ların sonlarından itibaren başlayan ve takip eden dönemde daha belirleyici olan Türkiye-Amerika ilişkileri siyasi, ekonomik ve toplumsal alandaki etkileriyle şekillendiği gibi yabancı dil eğitimi alanında Türkiye'de tamamen İngilizcenin ve Amerikan kültürünün etkisi görülmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilerde, özellikle ekonomik ve askeri alanda güçlenen ABD, buna paralel olarak İngilizcenin de dünyada yabancı dil olarak ön plana çıkmasında etken rol oynamıştır. 1960'lı yıllara doğru Türkiye'de de İngilizce, eğitimi yapılan yabancı diller sıralamasında birinci sıraya çıkmıştır (Demircan, 1988, s.116). ABD'nin her alandaki küresel hâkimiyeti, dünyadaki dilleri arasında İngilizcenin hâkimiyetine yol açmıştır. 1970 yılından itibaren Amerika'dan Türkiye'nin birçok bölgesine gelip faaliyet yürüten çok sayıdaki Barış Gönüllüleri, İngilizce öğretmenliği de yaparak İngilizceyi yaygınlaştırmaya çalışmışlardır (Latham, 2000; Elizabeth, R. & Alistair, 1998, s.107).

1980 Askeri Darbesi sonrası 14.10.1983 tarihinde 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretim Kanunu kabul edilmiş ve bu kanunla sosyal alan derslerinin yabancı dille verilmesi yasaklanmıştır. Bununla birlikte Turgut Özal tarafından kurulan 45'inci Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti programında yabancı dil eğitimine yer verilerek yabancı dilin kişilerin mesleki gelişimleri açısından olduğu kadar, uluslararası ilişkiler, bilim, sanat ve kültür alışverişi açısından da önemli olduğuna dikkat çekilerek ortaöğretim ve yükseköğretimde en az bir yabancı dilin iyi derecede öğrenilmesi için bütün tedbirlerin alınacağı vurgulanmıştır (Kılıç, 2009, s. 298, 311). 1999'da Avrupa Birliği ile müzakerelerin başlamasından sonraki hükümetler yabancı dil eğitiminde Avrupa Birliği'nin politikalarını benimsemiş gözükmektedirler.

Türkiye'nin yabancı dil eğitimi bağlamında uzun vadede planlanmış çok dillilik politikası bulunmamaktadır. Bununla birlikte Avrupa Birliği'ne üyelik müzakereleri çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığı Müfredatında kâğıt üzerinde de olsa çok dilliliğe yer verildiği görülmektedir. Ancak uygulamada pek de çok dillilik politikasının benimsenmediği bir gerçektir. Devlet okullarında dil çeşitliliğine yer verilmemektedir. Birinci zorunlu yabancı dil olarak İngilizce, liselerde ikinci zorunlu yabancı dil olarak da Almanca seçeneği sunulmaktadır. Bunların dışındaki dillere çok az okul programında, bir başka deyişle yok denecek kadar az oranda yer verilmektedir.

Küreselleşmenin tüm hızıyla etkisini gösterdiği 2000'li yıllarda Türkiye'nin izlediği bir yabancı dil eğitimi politikasının bulunmamasının sonucu öğrencilerin neredeyse %99'u yabancı dil olarak İngilizce eğitimi almaktadırlar (Genç, 1999, s. 307). Uygulanan yabancı dil eğitim politikaları çerçevesinde bugün Türkiye'de yabancı dil öğretimiyle İngilizce öğretimi eş anlamlı hâle gelmiştir (Ceylan & Yorulmaz, 2010, s. 124). Türkiye'nin çok dillilik politikasını uygulamada başarısız olduğu, yabancı dil eğitiminin uygulamada daha çok tek dilli bir eğitim hâline geldiği söylenebilir (Kılıç, 2009, s. 2).

Türkiye'nin coğrafi konumu, ticaretten turizme ilişkileri, kültürel bağları çerçevesinde ve geleceğe yönelik güçlü ülke olma hedefleri doğrultusunda çok dillilik bağlamında başta Rusça, Arapça, Fransızca, İspanyolca ve Çince olmak üzere İngilizce ve Almanca dışında başka dillere okul programlarında yer vermesi daha ülke yararına olacaktır. Örneğin "Arapçanın Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen dillerden biri olması, bu dili milyonlarca insanın konuşması, coğrafi olarak Türkiye'nin komşularından iki ülkenin resmî dilinin Arapça olması, bu iki ülke ve diğer Arap ülkelerinin bundan yüz sene önce Osmanlı Devleti'nin yönetimi altında bulunması Arap dilini Türkiye için vazgeçilmez kılan öğelerden yalnızca birkaçıdır" (Güney, 2014, s. 37). Karşılıklı olarak bu ülkelerde de Türkçenin öğretilmesi yönünde girişimlerde bulunulabilir. Kılıç'a göre ise "AB ülkeleri yabancı dil eğitiminde açık ara öndeyken, yabancı dil eğitiminin Türkiye'de hâlâ ciddi bir sorun teşkil etmesi, üstelik de AB dilleri aleyhine bir görüntü çiziyor olması, Ankara Antlaşmasıyla yapılan "kader birliği"nin (TBMM, "Hükûmet Programları," <http://www.tbmm.gov.tr/>), neden benzer ve İngilizce dışındaki AB dilleri

lehine beklenen etkiler doğurmadığının araştırılmasını gerektirmektedir.” (Kılıç, 2009, s. 3). Ceylan ve Yorulmaz da, diğer yabancı dil alanlarında yetişmiş öğretmen potansiyelinin değerlendirilmesi yoluna gidilerek hem tek dilin egemenliğinin kırılacağına, hem de dil çeşitliğinin destekleneceğine dikkat çekmektedirler (2010, s. 126-127). Türkiye'nin geçmişteki bağları ve bugünkü ilişkilerini de göz ardı etmeden ülkenin ulaşmayı hedeflediği kültürel, ekonomik ve siyasi vizyonla bağıntılı geleceğe yönelik yabancı dil eğitimi politikaları geliştirip planlamalar yapması önemli görülmektedir.

Fransa ve Türkiye Okul Programlarında Yabancı Dil Eğitiminin Yeri

Fransa

Fransa'da yabancı dil eğitiminin tarihçesi 17.yüzyıla kadar dayanmaktadır. Aristokrasi sınıfı ülkede görev yapan yabancı diplomatlar aracılığı ile çocuklarına yabancı dil öğretimi olanağı sunmaktaydı. Bununla birlikte Fransız eğitim sisteminde yabancı dil eğitimi ortaokul ve liselerde 1883 yılında yer almaya başlar. Eğitim sisteminde ilkokul programlarında yabancı dil derslerine ise 1954 yılından itibaren yer verilir. İlk yabancı dil olarak İngilizce ile eğitime başlanır ardından 1960 yılında Almanca da ilkokul programında yabancı dil dersi olarak yer alır (Hannachi, 2018, s. 97-98). O yıllarda ilkokulda yabancı dil eğitimi bugünkü gibi sözlü dil ya da sözlü beceriler üzerine değil de daha çok dil ile ilgili bilgi aktarımı, okuma ve yazma çalışmaları üzerine dayanmaktaydı (O'NEIL,1993, s. 29). Fonetik, sözcük ve dilbilgisi çalışmalarına yer verilmektedir.

Günümüzde modern dillerin öğretiminin Fransız eğitim sisteminde daha çok çeşitlendirildiği görülmektedir. Fransa, yabancı dil eğitiminde Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin benimsediği çok dillilik politikası doğrultusunda, okul programlarında en az iki yabancı dilin yer alması politikasını uygulamaktadır. Anaokulundan itibaren bir yabancı dilin öğrenilmesi önerilmektedir. İlkokul 2.sınıftan itibaren bir, kolejde iki yabancı dil zorunlu, lisede ise iki yabancı dil zorunlu üçüncü yabancı dil ise seçmeli olarak programlarda yer almaktadır. İlkokulda 8, kolej ve lisede

ise 13 dil seçeneği sunulmaktadır. Özellikle İngilizce dışında diğer Avrupa ve dünya dillerinin öğretilmesi ve öğrenilmesi teşvik edilmektedir. Okul programlarında başta Almanca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Arapça, Rusça, Çince olmak üzere başka dillere yer verilmektedir.

Sunulan seçenekler şunlardır: İngilizce (%54,83), Almanca (%22,45), İspanyolca (%14), İtalyanca (%5,83), Portekizce (%0,56), Çince (%0,38), Rusça (%0,31), Çekçe (%0,23), Hollandaca (%0,23), Japonca (%0,21), Polonyaca (%0,1), Arapça (0,1), İsveççe (%00,8), Danca (%00,3), Vietnamca (%00,3), Norveççe (%00,2) vd. Fransa'da her bölge ya da okulda aynı dillerin seçenek olarak sunulmayıp farklı kriterler doğrultusunda çeşitli dillerin sunulması söz konusudur (MEN, 2001).

Birçok dili yabancı dil olarak eğitim programına alan Fransa Millî Eğitim Bakanlığının, öğrencilerin dil seçiminde bir yönlendirmesi bulunmamaktadır, velilerin seçimi daha belirleyici bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, çok dillilik politikasının uygulanmasına önem verilmektedir.

Fransız Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığının 24.11.2015 tarih ve MENE1526553A sayılı kararıyla ilkokul programında okutulacak yabancı dil ders sayı ve saati belirlenmiştir. Bakanlığın 19 Temmuz 2018 tarih ve 29 sayılı kararıyla ortaokul ve liselerde 2019-2020 yılından itibaren uygulanacak programdaki ders sayı ve saatleri yukarıdaki şekildedir (<https://www.education.gouv.fr>):

Tablo 4. Fransa'nın Eğitim Müfredatında Haftalık Yabancı Dil Eğitimi Çizelgesi

Sınıflar	İlkokul					Kolej			Lise			T
	1	2	3	4	5	6	5	4	3	2	1	
Zorunlu 1.yaban cı dil	-	130 d	130 d	130 d	130 d	4 s	3s	3s	3s	3 s	3 s	3 s
Zorunlu 2.yaban cı dil						-	230 d	230 d	230 d	3 s	3 s	3 s
Seçmeli yabancı dil										1 s	1 s	1 s
Seçmeli yabancı dil, edebiyat ve kültür											4 s	6 s

Okul Öncesi:

3 yaşından itibaren okul öncesi dönemde çocukların ana dili dışında bir yabancı dilin ses ve kelimelerinin ayırdına varması ve söz konusu dili edinmeye başlaması önerilmektedir. Böylece çocukların birden fazla dilin farkına varmaları istenmektedir. Çocuklara söz konusu yabancı dilin oyun ve şarkı etkinlikleriyle verilmesi beklenmektedir.

İlkokul:

Fransa'da ilkokul programlarına yönelik 30 Ağustos 2007 Tarih ve 8 Numaralı Resmî Gazetede yayımlanan yabancı dil eğitimi ile ilgili düzenlemede ilkokul 2. sınıfta yabancı dil eğitimine başlanmaktadır. Öğrencilere yabancı dil olarak 8 adet dil seçeneği sunulmaktadır. Bunlar; Almanca, İngilizce, Arapça, Çince, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce ve Rusçadır. Bu durum okuldan okula değişmekle birlikte her okul en az 2 yabancı dil çeşitliliğine yer vermek zorundadır. Öğrenciler haftada 130 dakika yabancı dil dersi görmekteyizler. İlkokulu bitirdiklerinde öğrencilerin Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Ölçütlerine göre A1 düzeyine erişmeleri öngörülmektedir. Dil üzerine bilgi edinme, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirme ve öğrenilen dilin konuşulduğu

ülkenin kültürünü tanımak hedef olarak belirlenmiştir. (<http://www.education.gouv.fr/bo/2008/hs3/default.htm>).

Ortaokul (Kolej):

Kolejde öğrenciler ilkokulda seçtikleri yabancı dilin eğitimine devam etmek zorunda değildir. Kolej 6. sınıfta 4; 5, 4 ve 3. sınıflarda haftada 3 saat/180 dakika birinci yabancı dil dersi programda yer almaktadır. İkinci zorunlu yabancı dil eğitimi kolej 5. sınıftan itibaren haftada 150 dakika şeklindedir. Fransa ve Almaya arasındaki ilişki ve iş birliğini göz önünde bulundurarak mümkün olduğunca küçük yaştan itibaren yabancı dil olarak Almancaya yer verilmesi ve özellikle kolej 5. sınıftan itibaren Almanca'nın yabancı dil olarak okutulması öngörülmektedir. Koleji bitiren öğrencilerin en az iki yabancı dilde iletişim kuracak şekilde dil becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Lise:

Lise döneminde üç modern dili öğrenme olanağı sunulmaktadır. 1 ve 2. zorunlu yabancı diller haftada 3 saat/180 dakika, 3. seçmeli yabancı dil haftada 1 saat olarak programda mevcuttur. Bunların dışında lise 2. sınıfta 4 saat, lise son sınıfta 6 saat seçmeli yabancı dil, edebiyat ve kültür dersi alma olanağı sunulmaktadır. Öğrencilerin çeşitli yabancı dillerde ve bunlardan en az ikisinde iletişim becerilerini edinmeleri öngörülmektedir (<https://www.education.gouv.fr>). Lise bitirme sınavında yabancı dillere de yer verilmekte; bu çerçevede öğrencilerin hem sözlü hem de yazılı dil becerilerinin değerlendirilmesi öngörülmektedir.

1980'li yıllardan sonra yabancı dil eğitimi, hedef dilde iletişim kurma ve kendini ifade etme becerisine yönelik verilmeye başlanır. Öğrenciler, bilginin yanında etkinlikler ve görevler yoluyla yaparak öğrenmeye yönlendirilmektedirler. 1995 yılından sonra ise öğrencileri yabancı dil ve kültürlerle karşı duyarlı kılmak hedefler arasında bulunmaktadır. 2000'li yıllardan sonra öğrencilerin tüm iletişim durumlarında hedef dili etkin bir şekilde kullanmaları beklenmektedir (MEN, 2001). Yabancı dil eğitiminin bilgi aktarımına dayalı değil beceri kazandırmaya yönelik bir alan olarak düşünülmesi

ve planlanması istenmektedir. Öğrencilerin dil becerilerinin Avrupa Ortak Başvuru Metni kriterlerine göre geliştirilmesi planlanmaktadır.

Öğrencilere asıl hedef olarak “yabancı dili öğrenmeyi öğrenmenin” yollarını öğretmenin eğitim içeriğinde yer alması beklenmektedir. Bir yabancı dilin sadece okulla sınırlı kalarak öğrenilemeyeceği, öğrencilerin bunu tüm yaşantılarında bir hedef olarak gerçekleştirmeye çalışmaları arzulanmaktadır. Yabancı dil derslerinin mümkün olduğu ölçüde sosyo-kültürel bağlama dayalı sürdürülmesi beklenmektedir. Bu çerçevede öğrencilere gerçek iletişim durumları yaratılması istenmektedir.

Kolej ve lise döneminde alınan eğitim kapsamında öğrencilerin dil becerilerinin Avrupa Ortak Başvuru Metni kriterlerine göre sertifikalaştırılması istenmektedir. Fransa ve bütün Avrupa’da dil portfolyosu, dil sertifikası ve dil diploması uygulamalarının gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Eğitimde kaliteyi artırma adına yabancı dil eğitimcilerine güncel gelişmeler doğrultusunda hizmet içi eğitim verilmesi istenmektedir. Yine dil eğitimcilerinin değişik programlar aracılığı ile hedef dilin konuşulduğu toplumla iletişimde bulunması teşvik edilmektedir. Bu çerçevede öğretilecek hedef dille ilgili sertifikası bulunan yabancı uyruklu öğretmenlerin Fransa’da görev yapmaları da başarıda etken rol oynayacağı düşünülerek uygulamanın teşvik edilmesi istenmektedir.

Öğrencilerin öğrendikleri yabancı dilin konuşulduğu ülkelere gitmelerini teşvik ederek ülkeler arası hareketliliği ve iletişimi artırmak, nihai hedef ise gelecekte bu ülkelerle iş birliğini artırmak olarak planlanmaktadır.

Türkiye

Osmanlı İmparatorluğu döneminde yabancı dil eğitiminden önce yabancı dille eğitime yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda dini ağırlıklı eğitim veren medreselerde anadil Türkçe okutulmayıp Arapça eğitim dili olarak kabul görmekteydi. Osmanlı döneminin ikinci seçkin okulları olan ve saray hizmetlerine yönelik insan yetiştirme amacı güden Enderun okullarında Türkçe eğitim verilmekte, bunun yanında Fransızca ve Arapça yabancı dil olarak okutulmaktaydı. 1773 yılında Mühendishane-i Bahrii

Hümayun ile 1796 yılında Mühendishane-i Berri-i Hümayun ordu okulları açılmış ve bu okullara kabul edilen 13-16 yaş grubu çocuklara ilk iki senede okuma-yazma, genel kültür ve Fransızca dersleri verilmiştir. Modern okul programlarına yabancı dil eğitimi ilk kez bu okullar aracılığı ile girmiştir denilebilir. Fransızca, Türkiye'de ilk Batı dili olarak yabancı dil eğitimi kapsamında öğretilmeye başlanmıştır. Ordudan sonra ikinci olarak tıp alanında yabancı dile yer verildiği görülmektedir. 1827 yılında İstanbul'da açılan Tıphane-i Amire ve Cerrahane-i Ma'müre'de Tıphane'nin öğretim dili Fransızca olarak sürdürülmüştür (Ergun, 1973, s. 9). Üçüncü olarak da Mekteb-i Mülkiye'de 1863 yılında Fransızca ders programlarına girmiştir (Bilgisu, 2017).

Yabancı dil eğitiminin bugünkü manada orta dereceli okul programlarında yer alması 1 Eylül 1868 yılında Galatasaray Sultanisi'nin (Lisesinin) açılması ile başlar. Galatasaray Lisesi hem imparatorluğun ilk ortaöğretim kurumu hem de orta öğretim düzeyinde yabancı dille öğretim yapan ilk devlet okuludur. Bu okul, Tanzimat Dönemi'nde Fransız dili ve kültürünün Türk toplumunda etkisini gösteren somut bir örnektir. 1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra okullarda yabancı dil eğitimine daha özel bir önem verilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda Fransızcanın bütün okullarda zorunlu, İngilizce ve Almancanın da isteğe bağlı olarak öğretilmesi öngörülmüştür. Fransa, dönemin dünyada en güçlü devletlerinden birisidir. O dönem yabancı dille eğitim veren özel okullara bakılacak olur ise ilk özel yabancı okul Amerikalı misyonerler tarafından 1863 yılında eğitime başlayan Robert Koleji olmuştur. Robert Koleji'nin eğitim dili İngilizcedir. Tanzimat'ın ilanından sonra Osmanlı İmparatorluğu içerisinde başta Fransız, İngiliz ve Amerikalılar olmak üzere Alman ve İtalyanlar da kendi dillerinde öğretim yapan okullar açmışlardır (Bilgisu, 2017).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla, Osmanlı İmparatorluğu döneminde eğitim kurumlarında yabancı dil olarak ağırlığı hissedilen Arapça ve Farsça yerini, batı dillerinden Almanca, Fransızca ve İngilizceye bırakmıştır (Demirel, 2014, s. 92). 1956 yılından itibaren Galatasaray Lisesi dışında yabancı dille öğretim yapan başka resmi Anadolu liseleri açılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde özel Türk okulları açma çabalarını ve yabancı dile verilen önemi göstermesi açısından örnek okul olarak

TED Koleji dikkat çekmektedir. Atatürk'ün önerisi doğrultusunda 31 Ocak 1928 tarihinde kurulan Türk Eğitim Derneği tarafından 1931-1932 öğretim yılında ilk, 1933-1934 yılında orta ve 1936-1937 yılında da lise kısımları eğitime başlayan TED Koleji açılmıştır (Bilgisu, 2017). Türkiye'de ilkokul programlarının 4 ve 5. sınıflarında yabancı dil eğitimine 1997 yılında başlanılmıştır. 2013 yılında da 2. sınıftan itibaren okutulmaya başlanılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonraki dönemde Türk eğitim sisteminde okutulan yabancı dillere ve ağırlıklarına bakılacak olursa (Demircan, 1988):

1923-1950: Fransızca, İngilizce, Almanca, Arapça

1950-1980: İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça, Farsça

1980- sonrası: İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, Farsça

Dünyadaki politik değişimler ve ülkenin öncelikleri yabancı dil eğitimi politikalarının belirlenmesinde ve değişmesinde rol oynamak durumundadır. Bununla birlikte yabancı dil eğitiminde dil çeşitliği vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Yükseköğretimde modern dillerin öğretimi ve uluslararasılaşma üzerine yaptığı çalışmasında Tiryakiol (2021, s. 3) uluslararasılaşma hedefine ulaşmada başarmak için güncel ve daha kompleks politika ve planlamalar gerektiğine, bu kapsamda dil çeşitliliğinin artırılmasının önemine vurgu yapmaktadır. Aslında dil çeşitliliğinin öneminin YÖK stratejik planında da yer aldığı belirtilmektedir (YÖK Stratejik Planı, 2007).

MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (10.09.2018) ve Ortaöğretim Genel Müdürlüğü (22.02.2018) tarihinde güncelledikleri programa göre Türkiye'deki okul programlarında yabancı dil eğitiminde zorunlu ve seçmeli ders sayıları ile okutulacak saatler belirtilmiştir.

Tablo 5. Türkiye'nin Eğitim Müfredatında Haftalık Yabancı Dil Eğitimi Çizelgesi

Sınıflar	İlkokul				Ortaokul				Lise			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Zorunlu 1.yabancı dil	-	2	2	2	3	3	4	4	4	4	4	4
Zorunlu 2.yabancı dil									2	2	2	2
Seçmeli yabancı dil					2	2	2	2				
Seçmeli 1.yabancı dil									2/4	2/4	2/10	2/10
Seçmeli 2.yabancı dil									2/4	2/4	2/4	2/4
Yabancı diller edebiyatı									1/2	1/2	1/2	1/2

Okul Öncesi:

Türkiye'deki devlet okullarında yürütülecek okul öncesi programlarda yabancı dil eğitimi yönelik herhangi bir öneri bulunmamaktadır.

İlkokul:

2. sınıftan 4. sınıfa kadar ilkokulda 2 ders saati birinci yabancı dil eğitimi zorunludur. "Okullarda etkili bir yabancı dil öğreniminin gerçekleşmesi için yabancı dil derslerinin daha küçük sınıflardan başlatılması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir." (Sağlam, Özdoğru & Çıray, 2011, s. 94). Birkaç okul dışında Türkiye'deki bütün devlet ilkokullarında sadece İngilizce eğitimi sunulmaktadır. Öğrencilere sözcük, fonetik ve dilbilgisi üzerine bilgi kazandırmanın yanında sözlü dil becerilerinin geliştirilmesi de hedeflenmektedir.

Ortaokul:

Ortaokullarda 1. yabancı dil zorunludur. Ortaokul 5 ve 6.sınıflarda haftada 3 ders saati, 7 ve 8.sınıflarda ise haftada 4 ders saati yabancı dil eğitimi mevcuttur. İlkokulda olduğu gibi ortaokulda da yabancı dil olarak İngilizce sunulmakta ve dil çeşitliliğine yer verilmemektedir. Türkiye'de MEB ortaokul müfredatında seçmeli dersler kategorisinde yabancı dillere yer verilse de uygulamada devlet okullarında seçmeli dersler arasında ikinci yabancı dil okutulmamaktadır.

Lise:

Lisede 2. yabancı dil eğitimi zorunludur. 1. zorunlu yabancı dil haftada 4 saat, 2. zorunlu yabancı dil ise haftada 2 saat olarak programda yer almaktadır. %99 oranında 1. yabancı dil olarak sadece İngilizce seçeneği uygulamaya konulduğu gibi liselerde 2. zorunlu yabancı dil seçeneğinde de %95 Almancaya yer verildiği görülmektedir. Almanya ve Türkiye arasındaki ilişkilerin gelişmesine paralel olarak 1980'li yıllardan sonra Almanca, Türkiye'de okutulan ikinci yabancı dil konumuna gelmiştir. Böylece Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemine kadar uzun süre yabancı dil eğitiminde birinci sırada olan Fransızca 1950'de birinci sırayı İngilizceye kaptırdığı gibi 1980'de de ikinci sırayı Almancaya kaptırır. Sosyal bilimler lisesinde hazırlıktan itibaren 2. yabancı dil dersi mevcuttur ve bu okullarda da Almanca'nın yaygın ikinci dil olarak programlara konduğu görülmektedir. Almanya Türkiye ikili ilişkilerinin yanı sıra Fransa'nın Ermeni Asala Örgütü'ne verdiği destek Fransızca'nın Türkiye'de geri plana atılmasına neden olduğu gibi Fransa'nın günümüzde Türkiye karşıtı izlediği politikalar da bu durumun sürmesinde etken rol oynadığı düşünülmektedir.

Türkiye'de ilkokul 2. sınıftan lise son sınıfa kadar İngilizce yabancı dil eğitiminde temel becerilerin ve bazı dilbilgisi yapılarının verilmesi hedef olarak müfredatta yer alsa da uygulama büyük ölçüde dilbilgisi öğretimine dayalı sürdürülmekte ve sınırlı ölçüde de okuduğunu anlama becerisine yer verilmektedir. Öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve başka kültürlerin farkına varması sadece hedef olarak kalıp uygulamaya geçmemektedir.

Fransa ve Türkiye'deki yabancı dil müfredatları karşılaştırıldığında her iki ülkede de zorunlu 1. yabancı dil eğitiminin ilkokul 2. sınıfta başladığı görülmektedir. Bununla birlikte Fransa'da haftalık 130 dakika yabancı dil dersine karşın Türkiye'de 80 dakika yabancı dil dersi bulunmaktadır. Fransa'da ilkokul 5 yıl olduğu için, 5. sınıf Türk eğitim sisteminde ortaokul 1. sınıfa denk gelmektedir ve yabancı dil dersi haftada 120 dakikadır. Fransız eğitim sisteminde ilkokulda 8 çeşit yabancı dil programda yer alırken her okulun öğrencilere en az iki yabancı dil seçeneği sunması zorunludur. Türkiye'de

birkaç okul istisna olabilir, fakat tüm okullarda sadece İngilizce yabancı dil olarak okutulmaktadır.

Fransa'da ortaokulda 2 yabancı dil zorunludur. 1. zorunlu yabancı dil 6. sınıfta 4 saat/240 dakika (Türkiye'de 6 ders saatine denk düşmekte), 5, 4 ve 3. sınıflarda 3 saat/180 dakika (Türkiye'de 4,5 ders saatine denk düşmekte). 2. zorunlu yabancı dil 5, 4 ve 3. sınıflarda 150 dakikadır (Türkiye'de yaklaşık 4 ders saatine denk düşmekte). Programda 13 çeşit yabancı dil yer almaktadır. Okullarda tek yabancı dil olarak İngilizcenin hâkimiyeti söz konusu olmayıp dil çeşitliliği uygulamaya geçirilmektedir. Türkiye'de ortaokulda bir zorunlu yabancı dil eğitimi mevcuttur, kâğıt üzerinde programda seçmeli yabancı dil de bulunmakta ancak buna uygulamada yer verilmemektedir. Zorunlu yabancı dil 5 ve 6. sınıflarda haftada 3 ders saati/120 dakika, 7 ve 8. sınıflarda ise haftada 4 ders saati/160 dakikadır. Fransa'da hem zorunlu yabancı dil sayısı hem dil çeşitliliği hem de yabancı dile programda ayrılan saat Türkiye'ye oranla oldukça yüksektir.

Fransız eğitim sisteminde liselerde iki zorunlu, bir de seçmeli yabancı dil öğretimine yer verilmektedir. Ayrıca lise 2. sınıf ve son sınıfta da seçmeli yabancı dil, edebiyat ve kültür dersi bulunmaktadır. Üç yıllık lise eğitimi boyunca 1. zorunlu ve 2. zorunlu yabancı dil eğitimi 3 saat/180 dakikadır (Türkiye'de 4,5 ders saatine denk düşmekte). Seçmeli 3. yabancı dil eğitimi ise haftada 1 saattir. Seçmeli yabancı dil, edebiyat ve kültür dersi ise 2. sınıfta haftada 4 saat, son sınıfta da 6 saattir. Ortaokulda olduğu gibi lisede de 13 çeşit dil seçeneği sunulmaktadır. Türkiye'de de lise programında iki zorunlu yabancı dil dersi bulunmaktadır. 1. zorunlu yabancı dil eğitimi haftada 4 ders saati iken, 2. zorunlu yabancı dil haftada 2 ders saatidir. Seçmeli 3. yabancı dil dersi yer almamakta, seçmeli 1 ve seçmeli 2. yabancı dil adı altında özellikle yabancı dil bölümlerinde takviye dil derslerine yer verilebilmektedir. Fransa örneğine benzer bir uygulama da bir veya iki ders saati yabancı diller edebiyatının seçmeli ders olarak programda yer bulmasıdır. Lise döneminde de Fransa'da yabancı dil eğitimi seçenek, dil çeşitliliği ve ayrılan ders saati açısından Türkiye'ye oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye’de de yabancı dil eğitimi ilkokul 2. sınıftan itibaren başlamakta, ortaokulda bir yabancı dil zorunlu, seçmeli dersler kategorisinde de yabancı dil seçeneği bulunmakta ancak programında uygulamaya koyan okul bulunmamaktadır. Türkiye’de lisede dil çeşitliliğinde birinci zorunlu yabancı dil olarak İngilizce, ikinci zorunlu yabancı dil olarak da Almanca dışında seçeneklere hemen hemen hiç yer verilmediği gibi, yabancı dil bölümünü seçecek sınıflar dışında seçmeli birinci veya seçmeli ikinci yabancı dil eğitimi ile yabancı diller edebiyatlarına da yer verilmediği görülmektedir.

SONUÇ

Fransa ve Türkiye, yabancı dil eğitimi politikalarında Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği’nin çok dillilik politikasını teoride benimsemiş gözükseler de uygulamada Türkiye’nin okul müfredatlarında yabancı dil çeşitliliğine pek yer verilmediği görülmektedir. Birinci zorunlu yabancı dil olarak %99’un üzerinde bir oranda sadece İngilizce, ikinci yabancı dil olarak da %95’in üzerinde Almancaya yer verilmektedir; Fransa ise gerek ilkokul ve gerekse ortaokul ve lise programlarında daha fazla dil çeşitliliği sunmaktadır. İlkokulda 8, ortaokul ve lisede 13 çeşit dil yabancı dil olarak müfredat programlarında bulunmaktadır. Fransa eğitim sisteminde ilkokulda bir, ortaokul ve lisede iki yabancı dil zorunlu, lisede üçüncü yabancı dil seçmeli olarak sunulurken, Türkiye eğitim sisteminde ilkokul ve ortaokulda bir, lisede iki yabancı dil zorunlu, ortaokulda uygulamada yer verilme de müfredatta ikinci yabancı dil seçmeli olarak yer almaktadır. Türkiye’de Fransa’ya oranla hem seçenek, hem sayı hem de ders saati açısından yabancı dil eğitimine daha az yer verildiği görülmektedir. Türkiye’de ülkenin gereksinimleri ve geleceğe yönelik hedefleri doğrultusunda okul programlarında öğrencilere sunulan yabancı dillerin çeşitlendirilmesi, erken yaştan itibaren daha çok sayıda yabancı dil eğitimine yer verilmesi ve daha fazla saat ayrılması önemlidir. Eğitimde dil planlamalarının tek dille iletişime dayalı değil, çok dilliliğe ve çok kültürlülüğe imkân sağlayacak şekilde yapılmasının toplumun daha yararına olacağı bir gerçektir.

Fransa, İngilizcenin hegemonyasına karşı mücadele politikasını sadece ülkenin eğitim programlarında çeşitli yabancı dillerin eğitime yer vererek ve ortaokuldan itibaren ikinci yabancı dili zorunlu kılarak değil, aynı zamanda Fransızca'yı dünyanın birçok yerinde yabancı dil veya ikinci dil olarak yayma çabalarıyla da sürdürmektedir. Bugün İngilizce tüm dünyada yaygın olarak konuşulan bir dil olmakla birlikte hâlâ Fransızcanın da dünyanın birçok coğrafyasında konuşulan bir dil olduğu gerçeği söz konusudur. Türkiye'nin ülkede okutulacak yabancı diller bağlamında İngilizcenin hegemonyasına karşı herhangi bir planlamasının bulunmadığı görülmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak okutulmasına yönelik ise son çeyrek yüzyılda çalışmalar bulunmaktadır, ancak bu İngilizceye karşı bir hedef olarak değil, güçlü Türkiye yolunda bir hedef olarak belirlenmemiştir denilebilir.

Sonuç olarak, dünyada bir güç olma ve uluslararasılaşma hedefi olan ülkeler, bir yandan kendi devlet dilinin diğer ülkelerde yaygın bir şekilde yabancı dil olarak okutulmasını sağlamak, diğer yandan da kendi ülkesinde okutulacak yabancı dilleri farklı parametreleri dikkate alarak çok dillilik hedefleri doğrultusunda politikalar geliştirmek ve planlamalar yapmak durumundadır. Çok dilliliği, kişiler, şirketler ve ülkeler arasında iletişim ve iş birliğinin artmasındaki en önemli etmenlerden birisi olarak değerlendirmek gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Angelo, M. (2019). Les langues dans la glocalisation. le cas du français. *Cahiers du CEREN*. 52, 69-76.
- Bailly, S. (2010). *Enseigner/Apprendre plusieurs langues:enjeux et défis sociodidactiques*. Journées scientifiques du Réseau régional de recherche. Organisation Internationale de la francophonie. Hué, Vietnam.
- Beacco, J.C. et Messin, K.C. (2010), Les politiques linguistiques européennes et la gestion de la diversité des langues en France, *Cairn.info*, 167, 95-111.
- Ceylan, H., Yorulmaz, M. (2010). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin Türkiye'de yabancı dil öğretmeni yetiştirme politikalarına etkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 116-127.
- Demircan, Ö. (1988). *Dünden bugüne Türkiye'de yabancı dil*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demirel, Ö. (2014). *Yabancı dil öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Elizabeth, R. & Alistair, B. (1998). What the peace corps can do for you, kiplingers. *Personal Finance Magazine*. 52(6), 10-22.
- Ergun, R. (1973). *Türk dili Atatürk ve biz*. İstanbul: Fatih Yayınevi.
- Genç, A. (1999). İlköğretimde yabancı dil. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. Özel Sayı*, 11, 299-308.
- Güney, M.A. (2014). Yabancı dil öğretimi ve dünden bugüne Türkiye'de Arapça öğretim. *KTÜİFD*, 1(1), 193-211.
- Hannachi, R. (2018). *Evolution de l'enseignement des langues vivantes à l'école primaire en France:formation et représentations des enseignants du premier degré*. Paris: HAL.
- <https://www.diplomatie.gouv.fr>. 10.05.2021 tarihinde.
- <https://www.education.gouv.fr>. 17.05.2021 tarihinde.
- <http://www.education.gouv.fr/bo/2008/hs3/default.htm>. 17.05.2021 tarihinde.
- <https://www.ethnologue.com>. 22.05.2021 tarihinde.
- <https://fr.wikipedia.org> 22.05.2021 tarihinde.
- www.gurkanbilgisi.com. 29.05.2021 tarihinde.
- <https://www.turkceogretimi.com> 29.05.2021 tarihinde.
- <http://www.education.gouv.fr> 22.05.2021 tarihinde.
- <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf> 20.05.2021 tarihinde.
- <https://tegm.meb.gov.tr/>. 17.05.2021 tarihinde.
- Kılıç, C. (2009). *Avrupa Birliği üyelik süreci, AB genel eğitim politikaları ve AB yabancı dil eğitimi politikalarının Türkiye'deki yabancı dil eğitimi ve yabancı dil*

- eğitimi politikaları üzerine etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınlanmamış Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir.
- Latham, M. (2000). *Modernization as ideology: American social science and "nation bulding in the kennedy era*. London: The University of North Carolina Pres.
- McCarty, T.L. (2011). *Ethnography and langage policy*. New York: Routledge.
- MEB (2007). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni*. Ankara: Meteksan.
- O'neil, C. (1993). *Les enfants et l'enseignement des langues étrangères*, Paris: Hatier-Didier.
- Sağlam, M., Özdoğru, F. ve Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türk eğitim sistemine etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8(1), 87-109.
- Szulmanjster-Celnikier, A. (1996). La politique de la langue en France. *La linguistique*, 32, 32-40.
- Tiryakiol, S. (2021). *Yükseköğretimde modern dillerin eğitimi uluslararasılaşma yahut küreselleşme*, İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Uzun, N.E. (2012). Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri üzerine. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Cođrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 19(2), 115-134.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ORCID

Rıfat GÜNDAY <https://orcid.org/0000-0001-8356-5098>

SUMMARY

Aim of the Study

The aim of the study is to examine the language policies of France and Turkey comparatively under the two main headings. Firstly, the teaching of French and Turkish as a foreign language in the education programs of other countries, and secondly, it is to examine the situation of foreign languages in the education programs of France and Turkey.

Method of Research

The study is a research study based on the document analysis model, one of the qualitative research methods. Since the study is the analysis of written materials, the data were obtained through document survey.

Results

Looking at the history of France's policy of spreading its language abroad, it is seen that it started in the 19th century. Particularly during the industrial revolution and the colonial period, the French spread their language wherever they went. French state opened schools in many countries in different parts of the world and provided French education there. Today, France carries out French diplomacy to make French widely taught in many parts of the world.

The Ottoman Empire did not have a policy regarding the teaching of Turkish as a foreign language. As for the dissemination of Turkish as a foreign language in the other countries during the Republic of Turkey, there have been developments only in the last quarter century. Founded in 2009, Yunus Emre Institute aims to promote Turkish language and culture abroad. Another institution that has the main objectives of promoting Turkish language and culture abroad is the Turkish Maarif Foundation schools established in 2016.

Opposed to English, France recommends that the priority be given to languages such as German, Spanish, Russian, Arabic and Portuguese. It offers the opportunity to choose many different languages as a foreign language in its education programs in line with international and bilateral relations.

Since the establishment of the republic in Turkey, French, German and English have been taught as foreign languages. From the end of the 1940s, the political, economic and social effects of Turkey-US relations have brought the dominance of English in foreign language education to the fore. Language diversity is not allowed in public schools.

When the foreign language curricula in France and Turkey are compared, it is seen that compulsory 1st foreign language education starts in the 2nd grade in primary school in both countries. However, while there are 130 minutes of foreign language lessons per week in France, there are 80 minutes of foreign language lessons in Turkey. In the French education system, while there are 8 foreign language choices in primary school, it is obligatory for each school to offer at least two foreign language options to students. With the exception of a few schools in Turkey, only English is taught as a foreign language in all schools.

Conclusion and Discussion

Two foreign languages are compulsory in secondary school in France. 1st compulsory foreign language lasts 240 minutes in 6th grade, 180 minutes in 5th, 4th and 3rd grades. 2nd compulsory foreign language lasts 150 minutes in 5th, 4th and 3rd grades. There is one compulsory foreign language education in secondary school in Turkey and there is an optional foreign language in the program, but it is not put into action in the practice. Foreign language in the 5th and 6th grades lasts 120 minutes per week, and in the 7th and 8th grades, it lasts 160 minutes.

In the French education system, 2 compulsory and 1 optional foreign language instruction are included in high schools. During the three-year high school education, 1st and 2nd compulsory foreign language education last 3 180 minutes. Elective 3rd foreign language education lasts 1 hour per week. In the middle school and in the high school 13 different language options are offered. In Turkey, there are 2 compulsory foreign language courses in the high school program. While the first compulsory foreign language education lasts 4 course hours, the second compulsory foreign language education lasts 2 course hours per week. It is seen that foreign language education in France is more than Turkey in terms of options, language diversity and allocated course hours in high school as in secondary school.

As a result, countries adopting the goal of becoming a power in the world and internationalization, need to ensure that their state language is widely taught as a foreign language in other countries on the one hand, and on the other hand, develop policies and make plans in line with the objectives of multilingualism, taking into account different parameters of the foreign languages to be taught in their own country.